

Valtiovarainministeriö

Lausuntopyyntö 16.2.2017 (VM/1069/00.01.00.01/2016)

PUOLUSTUSMINISTERIÖN LAUSUNTO LUONNOKSESTA HALLITUKSEN ESITYKSEKSI EDUSKUNNALLE LAEIKSI VALTION VIRKAMIESLAIN JA TURVALLISUUSSELVITYSLAIN MUUTTAMISESTA SEKÄ ERÄIKSI NIIHIN LIITTYVIKSI LAEIKSI

Yleistä

Valtiovarainministeriö on pyytänyt lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi valtion virkamieslain ja turvallisuusselvityslain muuttamisesta sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi. Esitysluonnos on jatkoa kaksoiskansalaisuutta käsitelleen työryhmän työlle (Kaksoiskansalaisuus valtion virkaan nimitettäessä, VM julkaisu 26/2015) ja sen perusteella valmistelluille aiemmille esitysluonnoksille sekä niistä annetuille lausunnoille.

Puolustusministeriö pitää esitysluonnoksen tavoitteita ja keskeisiä ehdotuksia tarpeellina ja kannatettavina. Esitysluonnos pyrkii parantamaan henkilöiden ulkomaansidonnaisuuksien selvittämistä ja siten henkilöstöturvallisuutta koko valtionhallinnossa sekä myös yksityissektorilla. Ottaen huomioon, että säädökset olisivat yleisesti sovellettavissa kaikilla hallinnonaloilla, voidaan pitää perusteltuna lähestymistapana selvittää ulkomaansidonnaisuuksia turvallisuusselvitysten avulla kokonaisvaltaisesti ja tapauskohtaisesti.

Puolustusvoimien toiminnan erityisluonteen vuoksi todetaan kuitenkin, että esitys ei poista kaksoiskansalaisuuteen liittyviä ongelmia puolustusvoimissa. Tähän liittyen puolustusministeriössä on käynnissä erillinen hanke, jota kuvataan jäljempänä.

Valtion virkamieslain muutosesitys

Ulkomaansidonnaisuuksien ja henkilön luotettavuuden lopullinen arviointi nimittämisen yhteydessä jäisi edelleen nimittävälle viranomaiselle, jolla olisi käytettävissään nykyistä kattavampi tietopohja. Valtion virkamieslakiin esitetään selkeyttävää säännöstä nimitettävän viranomaisen velvollisuudesta varmistaa henkilön luotettavuus ja sidonnaisuuksien merkitys. Esityksessä mainitaan myös, että erikseen laaditaan turvallisuusselvityslain perusteella annettava asetus, jolla veloitetaan valtionhallinnon viranomaisia hakemaan turvallisuusselvityksiä tietyissä tilanteissa. Valmisteltavalla asetuksella yhdenmukaistettaisiin käytäntöjä turvallisuuden kannalta kriittisissä valtionhallinnon nimityksissä.

Valtion virkamieslain säännöstä viroista, joihin voidaan nimittää vain Suomen kansalainen, on esitysluonnoksessa hyvin ajantasaistettu vastaamaan nykyisiä tarpeita ja turvallisuuden kannalta kriittisiä tehtäviä on tunnistettu aiempaa useampia. Sääntelyn soveltamisen kannalta voidaan kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että osaa luetelluista Suomen kansalaisuutta edellyttävistä viroista ei ole enää yksiselitteisesti määritelty vaan ne ovat riippuvaisia esimerkiksi henkilön käyttöoikeuksista tai tarkemmasta työtehtävien sisällöstä.

Turvallisuusselvityslain muutosesitys

Turvallisuusselvityslakiin esitettävien muutosten tarkoituksena on antaa nykyistä selkeämmät toimivaltuudet turvallisuusselvityksiä laativille viranomaisille saada ulkomaansidonnaisuuksista tietoa selvityksen kohteilta ja tarkistaa näitä tietoja sekä ilmoittaa havainnoistaan selvityksiä hakeneille. Ulkomaansidonnaisuuksien selvittäminen olisi säännönmukainen osa laajaa henkilöturvallisuusselvitystä ja tietyissä tilanteissa ulkomaansidonnaisuuksia voitaisiin selvittää myös perusmuotoisen selvityksen yhteydessä.

Puolustusministeriö pitää erittäin tärkeänä, että myös perusmuotoisen selvityksen yhteydessä selvityksen kohteella olisi aina velvollisuus toimittaa ulkomaansidonnaisuuksia koskevat tiedot ja toimivaltainen viranomainen voisi harkintansa mukaan selvittää niitä. Perusmuotoisen piiriin säädetyt tehtävät ovat kaikki sellaisia, joissa suojataan merkittäviä yleisiä kansallisia etuja ja joissa ulkomaansidonnaisuuksiin liittyvät riskitekijät on perusteltua selvittää. Lisäksi sääntelyn johdonmukaisuuden kannalta ei voida pitää hyvänä, että luodaan eri selvitysten tasojen sisään erilaisen kattavuuden omaavia selvityksiä. Puolustusministeriö esittääkin, että hallituksen esitystä muutetaan siten, että myös perusmuotoisten turvallisuusselvitysten yhteydessä on mahdollisuus selvittää ulkomaansidonnaisuuksia säännönmukaisesti.

Yksityiskohtaisempana kommenttina kiinnitetään huomiota ehdotetun turvallisuusselvityslain 28 b §:n muotoiluun. Pykälässä säädetään toimivaltaisen viranomaisen ulkomaansidonnaisuuksia koskevasta tiedonantovelvollisuudesta. Puolustusministeriö esittää, että tietojen antamista koskevia ilmaisuja (tietojen toimittaminen/antaminen, ilmoitus ja huomion kiinnittäminen) käytettäisiin johdonmukaisesti, jotta kävisi yksiselitteisesti ilmi, onko kyse tietojen antamisesta sellaisenaan, toimivaltaisen viranomaisen arvion jälkeen tekemästä huomion kiinnittämisestä vai viittauksesta kohteen tekemään ilmoitukseen. Kyseisen pykälän 4 momentissa säädetään tietojen antamisesta ministeriölle, joka on tarkistanut turvallisuusselvitysrekisteristä henkilöturvallisuusselvityksen voimassaolon ja tehnyt rekisteriin merkinnän kohteen ottamisesta palvelussuhteeseen. Kyseistä 28 b § 4 momenttia sekä siinä viitattua 48 § 5 momenttia voisi päivittää kattamaan ministeriön lisäksi tasavallan presidentin kanslian, eduskunnan kanslian ja sisäministeriön hallinnonalan viraston, jotta se vastaisi turvallisuusselvityslakiin tehtyjä muutoksia (931/2016, 50 § 2 mom). Myös nämä viranomaiset voivat hyödyntää turvallisuusselvitysrekisterissä näkyviä voimassaolevia turvallisuusselvityksiä.

Esitysluonnokseen sisältyvän henkilöstöturvallisuuden kehittämisen lisäksi yritysturvaluusselvitysmenettelyä tulisi kehittää vastaavalla tavalla. Turvallisuusselvityslaki ei nykyisellään mahdollista riittävällä tavalla yrityksen omistajuuden ja muiden ohjaamisten ja vaikuttamistekijöiden selvittämistä. Kansainvälisen käytännön mukaan pidetään vähimmäisvaatimuksena, että osana yritysturvaluusselvitystä selvitetään ja arvioidaan omistajuutta ja alttiutta epäasianmukaisille vaikutteille, joita voidaan pitää turvallisuusriskinä. Yritysturvaluusselvityksen kehittäminen on tarpeen sen varmistamiseksi, että Suomi voi osoittaa toimivansa luotettavasti kansainvälisessä yhteistyössä erityisesti sil-

21.3.2017

FI.PLM.2017-1184
1127/00.01.11/2014

Hallintopoliittinen osasto/LA

loin, kun suomalaiset yritykset osallistuvat kansainvälisiin turvallisuusluokiteltuihin hankkeisiin.

Esitykseen sisältyy sanallinen arvio esityksen taloudellisista vaikutuksista ja henkilöstövaikutuksista. Esitys merkitsee turvallisuusselvityksiä laativien viranomaisten tehtävien kasvua. Olisi toivottavaa, että tehtävien kasvua kyettäisiin arvioimaan myös henkilötyövuosi- ja/tai euromääräisesti ja tuotaisiin näin hallinnollisen työn lisäys näkyväksi.

Puolustusministeriön lausuntoa valmisteltaessa pääesikunta on tuonut esiin huolen siitä, että esitys ei nykyisellään kuvaa riittävän tarkoin sitä, mitä konkreettisia keinoja toimivaltaisilla viranomaisilla olisi jatkossa paremmin selvittää henkilön ulkomaan sidonnaisuuksia.

Maanpuolustuskorkeakoulusta annetun lain muutosesitys

Liitelakina oleva esitys maanpuolustuskorkeakoulusta annetun lain muuttamisesta tuo nykyistä näkyvämmäksi sen, että upseerin virkaan johtaviin opintoihin valittavien luotettavuus ja riippumattomuus viranhoidon vaarantavista sidonnaisuuksista varmistetaan. Sinänsä opintoihin pyrkivistä on jo voimassa olevan sääntelyn velvoittamana ja perusteella tehty turvallisuusselvitys.

Kaksoiskansalaisuutta koskeva hanke puolustusministeriössä

Puolustusministeriö asetti 1.2.2017 hankkeen, jonka tavoitteena on saattaa lainsäädäntö vastaamaan kattavammin muuttunutta turvallisuustilannetta ja uudenlaisia uhkia. Hankkeen keskeisin tavoite on kansallisen turvallisuuden parantaminen. Puolustusvoimien sotilasvirkoihin voitaisiin tässä tarkoituksessa jatkossa pääsääntöisesti nimittää henkilö, jolla on vain Suomen kansalaisuus. Sama koskisi upseerin virkaan johtaviin opintoihin otettavia. Kansalaisuusvaatimuksesta voitaisiin tarvittaessa myöntää erivapaus. Hallituksen esitys on tarkoitettu eduskuntaan syysistuntokaudella 2017.

Kansallisten etujen suojaaminen edellyttää erilaisia toimenpiteitä, jotka voivat täydentää toisiaan. Puolustusministeriön näkemyksen mukaan sekä kaksoiskansalaisuutta koskeva hanke että lausunnolla olevassa esityksessä ehdotettavat muutokset muodostavat tärkeitä osat tästä kokonaisuudesta.

Lopuksi

Puolustusministeriö toimittaa erikseen valmistelijalle muutamia teknisiä tarkennusehdotuksia.

Kansliapäällikkö

Jukka Juusti

Vanhempi hallitussihteeri

Jenni Herrala

Puolustusministeriö
Försvarsministeriet
Ministry of Defence

Hallintopoliittinen osasto/LA

Tiedoksi

Lausunto

4 (4)

21.3.2017

FI.PLM.2017-1184
1127/00.01.11/2014

Erityisavustaja Juha Martelius
Puolustusministeriön osastot
Pääsikunta

Postiosoite
Postadress
Postal Address

Puolustusministeriö
PL 31
FI-00131 Helsinki
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Eteläinen Makasiinikatu 8
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
Telephone

0295 16001
Internat. +358 295 16001

Faksi
Fax
Fax

(09) 160 88244
Internat. +358 9 160 88244

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

kirjaamo@defmin.fi
www.defmin.fi